

KOBIETY NOWOCZESNOŚCI

Sztuka nowoczesna, to twórczość artystów, którzy w latach czterdziestych w odwołaniu do zdobyczy dwudziestowiecznej awangardy, próbowali w oparciu o dwie wielkie narracje - abstrakcję i surrealizm znaleźć nową formułę wypowiedzi. Ich pierwszym wspólnym wystąpieniem, a zarazem próbą określenia ich poszukiwań była krakowska Wystawa Sztuki Nowoczesnej z przełomu lat 1948/1949. Tradycję awangardy konstruktywistycznej reprezentował - Henryk Stażewski, Artesu - Marek Włodarski, pierwszej Grupy Krakowskiej - Maria Jarema, Jonausz Stern i Adam Marczyński, największe jednak grono, to byli artyści, którzy podczas wojny tworzyli krąg Teatru Podziemnego Tadeusza Kantora. Ten różnorodny konglomerat stworzył niezwykle ciekawą prezentację. Niestety, coś co mogło być zalążkiem sztuki przyszłości, biurokratycznym nakazem zostało zlikwidowane. Nastąpił czas panowania doktryny Realizmu Socjalistycznego, trudne lata 1949 - 1954/55.

Dla wielu artystów z kręgu nowoczesności lata 1949 -1955, to czas emigracji wewnętrznej. Czas tworzenia dzieł w zaciszu swych pracowni, bez szans eksponowania ich na wystawach oficjalnych.

W roku 1956 nastąpił czas „odwilży” - eksplozja nowoczesności. Jej największym wydarzeniem artystycznym była II Wystawa Sztuki Nowoczesnej (Warszawa 1957) - stworzyła ona niepodważalną tradycję. Dyskusje, spory i polemiki tego czasu wskazywały na sztukę współczesną - zwaną wtedy nowoczesną - w najciekawszych jej aspektach, jak i na zjawiska je poprzedzające.

Ostateczny kres temu ruchowi na początku następnej dekady zadały administracyjne decyzje, większość artystów trwała jednak przy wytyczonej wówczas drodze.

Ten niezwykle dynamiczny czas współtworzyły artystki, których prace chcielibyśmy na tej wystawie zaprezentować. I tak Maria Ewa Łunkiewicz Rogoyska swe artystyczne doświadczenie wywiodła z Paryża, gdzie studiowała w latach dwudziestych, poprzez długoletnią przyjaźń z Henrykiem Stażewskim bliska też była awangardzie o konstruktywistycznym rodowodzie. Maria Jarema , to łącznik pomiędzy dwoma Grupami Krakowskimi, tą awangardową z lat trzydziestych i tą nowoczesną z roku 1957. Teresa Tyszkiewicz, to radykalna abstrakcjonistka. Janina Kraupe, to aktorka Teatru Podziemnego Tadeusza Kantora, później ciekawa malarka i graficzka. Jadwiga Maziarzka, to pierwsza, długo niedostrzegana przez krytykę, malarka materii. Erna Rosenstein - artystka i poetka, o zdecydowanie surrealistycznym charakterze swych wypowiedzi. Teresa Pałowska artystka wywodząca się z doświadczeń tych lat - śmiało podążająca w kierunku figuracji. Teresa Rudowicz i Maria Stangret na swój artystyczny debiut wybrały malarstwo gestu, jakże inaczej potoczyły się ich późniejsze losy.

Dzieła stworzone przez te artystki, współtworzyły oblicze nowoczesności - najciekawszego artystycznego nurtu polskiej sztuki drugiej połowy XX wieku.

Włodzimierz Nowaczyk
kurator ekspozycji